DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.110](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.110)

УДК 658:65.012.8

*С. І. Мельник,
кандидат економічних наук, доцент,
заступник декана факультету №2 (підготовка фахівців для підрозділів кримінальної поліції)
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Stepan Melnyk
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Deputy Dean of the Faculty No. 2 (training specialists for criminal police units)
Lviv State University of Internal Affairs*

FEATURES OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF FINANCIAL SECURITY MANAGEMENT SYSTEM OF THE ENTERPRISE

Проведений семантичний аналіз складових поняття «система управління фінансовою безпекою підприємства» дозволив стверджувати, що дане поняття – це сукупність елементів, які характеризують процес її реалізації та досягнення стратегічні і тактичних цілей. Окремо було розглянуто процеси формування та розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства. Доведено важливість взаємозв'язку між процесами формування системи управління економічною, фінансовою безпекою та фінансовою діяльністю підприємства. Виділено основні зовнішні і внутрішні чинники впливу на процес формування системи управління фінансовою безпекою підприємства. Представлено радарні моделі розвитку/деградації системи управління фінансовою безпекою підприємства через забезпечення фінансової стійкості, стабільності, рівноваги і надійності, та в контексті життєвого циклу підприємства. Доведено важливість взаємозв'язку між формуванням і розвитком системи управління фінансовою безпекою та іншими складовими економічної безпеки.

Today, the negative impact of external and internal factors significantly destroys the financial security management system of many enterprises not only in Ukraine, but also in the world. Such internal problems as negligence of the leadership, lack of professionalism of the subjects of security management only contribute to this. It is impossible to implement effectively a financial security management system for the enterprise without the appropriate preparatory steps and the establishment of relevant goals that they seek to achieve. In modern conditions of development, the system of managing financial security of the enterprise is a different element along with such systems as economic security and financial activity management. That is why, in order to ensure the effective implementation of the general enterprise management system, it is relevant to determine in this hierarchy the place of the financial security management system. The carried out semantic analysis of the components of the concept of «financial security management system of the enterprise» made it possible to argue that this concept is a set of elements characterizing the

process of its implementation and achievement of strategic and tactical goals. Separately, the processes of formation and development of the enterprise financial security management system were considered. The importance of the relationship between the processes of forming a system of managing economic, financial security and financial activity of the enterprise is proved. The main external and internal factors of influence on the formation of the financial security management system of the enterprise are highlighted. The radar models of development / degradation of the financial security management system of the enterprise are presented by ensuring financial stability, stability, balance and reliability in the context of the enterprise life cycle. The importance of the relationship between the formation and development of the financial security management system and other components of economic security is proved. As a result of our analysis, we came to the conclusion that the formation, implementation and development of the financial security management system of the enterprise is closely interconnected, which depends on a large number of factors and requires well-coordinated work, which ultimately leads not only to achieve a high level of financial security but will promote efficiency economic security and financial activities of the enterprise. Ensuring a high level of financial security of the enterprise is impossible without appropriate response to the negative influence of factors in the process of ensuring financial stability, stability and achieving financial equilibrium and reliability. That is why, the place for each of these processes is occupied by the effective management of the financial security of the enterprise.

Ключові слова: фінансова безпека, система управління фінансовою безпекою підприємства, розвиток системи управління фінансовою безпекою, зовнішні чинники, внутрішні чинники.

Keywords: financial security, enterprise financial security management system, development of financial security management system, external factors, internal factors.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників суттєво руйнує системи управління фінансовою безпекою багатьох підприємств не лише України, але і світу. Такі внутрішні проблеми як недбалість керівництва, непрофесіоналізм суб'єктів управління безпекою лише сприяють цьому.

Не можливо ефективно реалізувати систему управління фінансовою безпекою підприємства без належних підготовчих етапів та встановлення відповідних цілей, які прагнуть досягнути. В сучасних умовах розвитку, система управління фінансовою безпекою підприємства є повноцінним елементом поряд з такими системами як управління економічною безпекою та фінансовою діяльністю. Саме тому, щоб забезпечити ефективну реалізацію системи загального управління підприємством, актуальним є визначення в цій ієрархії, місця системи управління фінансовою безпекою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні все більше науковців приділяють увагу проблемам формування та розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства, зокрема такі вчені як: Т. Аліссон, О. Ареф'єва, О. Барановський, І. Бланк, В. Бурцев, О. Василик, В. Вітлінський, В. Геєць, К. Горячева, Л. Донець, А. Загородний, В. Єрмошенко, Я. Жаліло, І. Козаченко, Ж. Кудрицька, В. Коваленко, В. Мунтіян, О. Силкін, О. Терещенко, Г. Фостер, В. Франчук, А. Штангрет та інші.

Враховуючи науковий внесок провідних науковців світу, слід зазначити, що на сьогоднішній день, досі залишається актуальним дослідження процесу формування і розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства через забезпечення фінансової стійкості, стійкості та досягнення фінансової рівноваги і надійності.

Постановка завдання. Основною метою є дослідження особливостей формування та розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з складових системи управління підприємства є система управління фінансовою безпекою підприємства. На сьогоднішній день науковці активно використовують його у своїх дослідженнях, визнаючи цим його важливість в контексті управління економічною безпекою підприємства.

На думку Є. Філімонюка та Тарасенка І.О. [1, с.23], система управління фінансовою безпекою підприємства являє собою впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів, які утворюють єдину функціональну цілісність, призначену для встановлення та підтримки оптимального рівня фінансової безпеки.

Дещо іншої думки притримується І. Крюкова [2, с.64], відповідно якої система управління фінансовою безпекою підприємства визначається як основна частина фінансового управління, що базується на об'єктивних

принципах, які постають домінантними при обґрунтуванні стратегії розвитку підприємства, враховують специфічні особливості їх діяльності та відповідають сучасним реаліям господарської практики.

Як поєднання ухвалених рішень в сфері управління фінансовою діяльністю та забезпеченні захисту фінансових інтересів, систему управління фінансовою безпекою розглядають Л. Стеців та І. Малярчук [3, с.137].

Значно розширила існуючі визначення О. Малихіна, Г. Семенович, Т. Волошина [4, с.104], та трактує систему управління фінансової безпеки як комплексну систему цілеспрямованих правових та організаційних дій, спрямованих на прогнозування, недопущення виникнення реальних ризиків та загроз фінансовим інтересам підприємства, а також мінімізацію фактичних збитків і витрат внаслідок їх виникнення в середньостроковій та довгостроковій перспективі за допомогою певних інструментів, та з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища (рис. 1).

Рис. 1. Семантичні складові поняття «система управління фінансовою безпекою підприємства»
Сформовано автором

На нашу думку, під поняттям «система управління фінансовою безпекою підприємства» слід розуміти сукупність елементів, які характеризують процес її реалізації та досягнення стратегічних і тактичних цілей.

Виділимо основні етапи формування системи управління фінансовою безпекою підприємства:

1. Створення служби управління фінансовою безпекою на підприємстві. Виділення необхідних ресурсів та визначення основних спеціалізованих суб'єктів фінансової безпеки.

2. Визначення повноважень і обов'язків служби управління фінансовою безпекою підприємства.

3. Здійснення збору, аналізу та оцінки інформації про поточний стан фінансової безпеки підприємства.

4. Оцінка стану розвитку економічної безпеки та її інших складових.

5. Визначення стратегічних та тактичних цілей, завдань по їх досягненню за результатами проведеного оцінювання.

6. Формування та ефективний розподіл ресурсів на виконання поставлених завдань.

7. Розробка відповідних управлінських рішень.

Між управлінням економічною і фінансовою безпекою підприємства є тісний взаємозв'язок, який проявляється на окремих етапах даного процесу. Окремо, система управління фінансовою безпекою підприємства має тісний взаємозв'язок і з системою управління фінансовою діяльністю, особливо це стосується процесу забезпечення фінансової стійкості, стабільності та досягнення фінансової рівноваги і надійності (рис. 2).

Рис. 2. Взаємозв'язок процесів формування системи управління економічною, фінансовою безпекою та фінансовою діяльністю підприємства

Складено автором

Зовнішні і внутрішні чинники можуть впливати як на елементи управління фінансовою діяльністю, так і на діяльність суб'єктів фінансової безпеки підприємства. Окремо, слід розглянути вплив основних чинників на сам процес формування системи управління фінансовою безпекою підприємства. В цьому контексті, цікавим є бачення О. Близнюк та О. Іванюти [7, с.60-65], які виділяють екзогенні чинники впливу (політичні; правові; конкурентні; екологічні; соціально-культурні) та ендогенні чинники впливу (стратегічні; виробничі; маркетингові; трудові; фінансові; результативні).

Ми, за результатами проведеного дослідження, виділили ключові зовнішні і внутрішні чинники впливу на процес формування системи управління фінансовою безпекою підприємства (рис. 3).

Рис. 3. Основні зовнішні і внутрішні чинники впливу на процес формування системи управління фінансовою безпекою підприємства

Складено автором

Як відмічає О. Ляшковець [8, с.41], розвиток економічної безпеки підприємства – це такий процес запобігання кризовій ситуації, що базується на засадах захисту його інтересів від негативної дії різноманітних факторів через виконання певною сукупністю дій.

Ми дійшли до висновку, що під розвитком системи управління фінансовою безпекою підприємства слід розуміти поетапний процес підвищення та укріплення даного типу безпеки протягом усього його життєвого циклу через реалізацію запланованих заходів, які направлені на досягнення стратегічних і тактичних цілей.

Система управління фінансовою безпекою підприємства тісно пов'язана з багатьма факторами і іншими системами зокрема. Її розвиток неможливий без забезпечення фінансової стійкості, стабільності і досягнення фінансової рівноваги і надійності. Але можливий не лише розвиток, але і свого роду, деградація системи управління фінансовою безпекою підприємства, що являє собою негативний процес занепаду рівня фінансової безпеки, неспроможності суб'єктами управління досягнути поставлених тактичних і стратегічних цілей (рис. 4).

Рис. 4. Радарна модель розвитку/деградації системи управління фінансовою безпекою підприємства через забезпечення фінансової стійкості, стабільності і досягнення фінансової рівноваги і надійності

Складено автором

З іншої сторони, розвиток системи управління фінансовою безпекою підприємства можна зобразити і через його життєвий цикл. В такому контексті, ключовим є етап ліквідації/оновлення, коли від системи управління безпекою залежить чи вдасться не допустити банкрутства і вийти на свого роду «перезавантаження» і почати життєвий цикл знову (рис.5).

Рис. 5. Радарна модель розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства в контексті етапів життєвого циклу
Складено автором

Процес формування та розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства, також тісно пов'язаний із системами управління інших складових економічної безпеки. Цей взаємозалежний зв'язок проявляється як на етапі формування, так і на етапі розвитку. До прикладу, формування системи управління кадровою безпекою підприємства потребує стабільних фінансових ресурсів та високих показників діяльності, що дозволяє залучити і краще мотивувати працівників, що в кінцевому результаті дозволить ефективніше забезпечити безпеку. В свою чергу, розвиток системи управління кадровою безпекою підприємства привнесе висококваліфікованих, мотивованих і захищених від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів працівників (рис. 6).

Рис. 6. Взаємозв'язок між формуванням і розвитком системи управління фінансовою безпекою та іншими складовими економічної безпеки підприємства
Складено автором

В результаті проведеного нами аналізу, ми дійшли до висновку, що формування, реалізація і розвиток системи управління фінансовою безпекою підприємства є тісно взаємопов'язаним між собою процесом, який залежить від значної кількості факторів і потребує злагодженої роботи, яка в кінцевому результаті призведе не лише до досягнення високого рівня фінансової безпеки, але сприятиме ефективності управління економічною безпекою та фінансовою діяльністю підприємства.

Висновки. Забезпечення високого рівня фінансової безпеки підприємства неможливе без відповідного реагування на негативний вплив чинників до процесу забезпечення фінансової стійкості, стабільності та досягнення фінансової рівноваги і надійності. Саме тому, важливе місце для кожного з перерахованих процесів, займає ефективне управління фінансової безпеки підприємства.

Підсумовуючи, слід зазначити, що важливим є не лише формування і розвиток системи управління фінансовою безпекою підприємства, але й оцінка її ефективності. Саме тому, подальших досліджень потребує визначення основних індикаторів оцінки ефективності управління фінансовою безпекою підприємства та їх практичне застосування.

Список використаних джерел.

1. Філімонюк Є. В., Тарасенко І.О. Теоретичні засади управління фінансовою безпекою підприємства // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки. 2018. № 9 (17). С. 23-28
2. Крюкова І.О. Науково-теоретичні доміанти формування системи управління фінансовою безпекою підприємств агропродовольчої сфери // Вісник ОНУ імені І.І. Мечнікова. 2015. №2. С.64.
3. Стеців Л.П., Малярчук І.І. Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах фінансової кризи. Формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємницьких структур в Україні : Мат. Всеукраїн. наук.-практ. інтернетконф. Львів: Укр. акад. друкарства, 2015. С.137.
4. Малихіна О.К., Семенович Г.Д., Волошина Т.В. Формування механізму управління фінансовою безпекою будівельного підприємства на засадах системного підходу// Управління розвитком складних систем. 2014. №20. С.104.
5. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних і юридичних спеціальностей усіх форм навчання / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України" ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова ; [С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко та ін.]. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2015. С.177.
6. Котьякалова-Литвин І. В. Розробка системи управління фінансовою безпекою підприємства // Агросвіт. 2014. №10. С.26.
7. Близнюк О. П., Іванюта О. М. Управління позиковими ресурсами в системі забезпечення фінансової безпеки торговельного підприємства // Perspective questions of economy and Management : Collection of scientific articles, Vol, 1 Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, 2015. P. 60-65.

8. Лясковець О.В. Механізм розвитку економічної безпеки підприємств машинобудування. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2018. 270 с.

References.

1. Filimonyuk, Ye. V. and Tarasenko, I.O. (2018), "Theoretical Foundations of Enterprise Financial Security Management", *Mizhnarodnyj naukovy j zhurnal «Internauka». Seriya : Ekonomichni nauky*, vol. 9 (17), pp. 23-28.
2. Kryukova, I.O. (2015), "Scientific and theoretical dominants of the formation of a financial security management system for agricultural enterprises", *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnikova*, vol.2, pp.64.
3. Steciv, L.P. and Malyarchuk, I.I. (2015), "Managing the financial security of an enterprise in a financial crisis", *Formuvannya strategiyi social'no-ekonomichnogo rozvytku pidpr'yemny'ch'ky'x struktur v Ukraini: Mat. Vseukrayin. nauk.-prakt. internetkonf. [Formation of strategy of socio-economic development of business structures in Ukraine: Mat. All-Ukraine. Research Practice internet conf.]*, Ukr. akad. drukarstva, Lviv, Ukraine.
4. Malyhina, O.K. Semenovych, G.D. and Voloshyna, T.V. (2014), "Formation of a financial enterprise construction safety management mechanism based on a systematic approach", *Upravlinnya rozvykom skladnyh system*, vol.20, pp.104.
5. Frolova, S.M. (2015), *Upravlinnya finansovoyu bezpekoyu ekonomichnyh sub'yektiv [Management of financial security of economic entities]*, *Derzhavny j vy'shhy j navchal'ny j zaklad "Ukrayinska akademiya bankivs'koyi spravy` Nacional'noho banku Ukrayiny"*, Sumy, Ukraine.
6. Kotkalova-Lytvyn, I. V. (2014), "Development of a financial security management system for an enterprise", *Agrosvit*, vol.10, pp.26.
7. Blyznyuk, O. P. and Ivanyuta, O. M. (2015), "Management of borrowed resources in the financial security system of a trading company", *Perspective questions of economy and Management: Collection of scientific articles*, Vol, 1 Publishing house «BREEZE», Montreal, Canada, pp. 60-65.
8. Lyaskovecz, O.V. (2018), "The mechanism for the development of economic security of engineering enterprises", *Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Zaporizkyj nacionalny j universytet, Zaporizhzhya, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2018 р.